

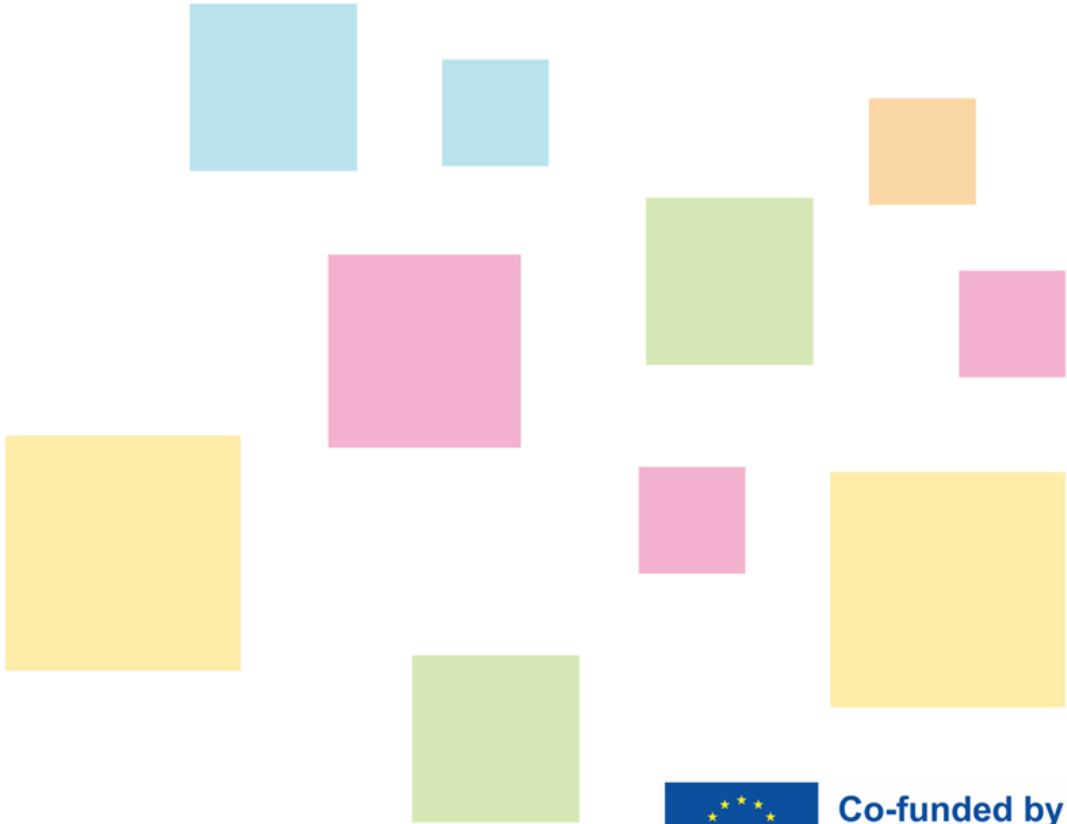
Erasmus+

PROJECT:

Modül 5
Roman Çocuklarla Çalışan
Öğretmenler için Duygusal
Zekanın Geliştirilmesi

PAL LAB

Co-funded by
the European Union

İçindekiler

Eğitim Modülü 5: Roman Çocuklarla Çalışan Öğretmenler için Duygusal Zekanın Geliştirilmesi	3
1. Bölüm I: Duygusal Zekaya Giriş	3
1.1. Duygusal zekanın tanımı ve bileşenleri	3
1.2. Öğretme ve öğrenmede duygusal zekanın önemi.....	5
1.3. ygusal zekanın başta Roman çocuklar olmak üzere öğrenci başarısı üzerindeki etkisi	5
2. Bölüm II: Eğitim Modülü 5.2.: Roman Toplumunu Anlamak	7
2.1. Giriş	7
2.2. Roman çocukların eğitimde karşılaştıkları zorluklar ve engeller	7
2.3. Roman çocuklarla ilgili klişeler ve yanlış anlamalar.....	8
3. Bölüm III: Öz Farkındalık ve Öz Düzenleme Geliştirme.....	10
3.1. Duyguları etkin bir şekilde tanıma ve yönetme teknikleri.....	11
3.2. Farklı öğrenci popülasyonlarıyla çalışan öğretmenler için stres yönetimi stratejileri	11
4. Bölüm IV: Empati ve Kişilerarası Becerilerin Geliştirilmesi	15
5. Bölüm V: Sınıfta Duygusal Zekanın Teşvik Edilmesi	18
Kaynakça	20

Bu belge, Avrupa Birliđi tarafından 2022-1-RO01-KA220-SCH- 000086373 numaralı sözleşme ile finanse edilen “Roman çocuklar ve gençlerle çalışan öğretmenlerin, arabulucuların ve uzmanların becerilerinin geliştirilmesi için pedagojik yaklaşımlar - Fırsat Eşitliği ve erken okul terkinin azaltılması” projesi çerçevesinde hazırlanmıştır.

Ancak ifade edilen görüş ve düşünceler sadece yazar(lar)a aittir ve Avrupa Birliđi veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüş ve düşüncelerini yansıtmayabilir. Ne Avrupa Birliđi ne de EACEA bunlardan sorumlu tutulabilir.

Eğitim Modülü 5: Roman Çocuklarla Çalışan Öğretmenler için Duygusal Zekanın Geliştirilmesi

1. Bölüm I: Duygusal Zekaya Giriş

1. Duygusal Zekaya Giriş - 60 dakika teori ve tartışma

1.1. Duygusal zekanın tanımı ve bileşenleri

1990'ların başında popülerleşmesinden bu yana, duygusal zeka (DZ) modern psikolojide öne çıkan bir yapı haline gelmiş, akademik ve eğitim camiasının, ticari dünyanın ve genel kamuoyunun hayal gücünü yakalamıştır. EI'yi pratikte tanımak, teorik olarak tanımlamaktan genellikle daha kolaydır. Bu nitelik, takipçilerinin vizyonunu ifade edebilen liderlerde, en inatçı çocuğa bile ilham veren öğretmenlerde ve ruhsal acıları hafifleten bakım rolündeki profesyonellerde açıkça görülmektedir.

Duygusal yetkinliğin görünürlüğü, duygusal zekânın geliştirilmesinin kişisel ilişkiler, iş ortamları ve eğitim ortamlarındaki çeşitli sorunlar için hızlı bir çözüm olarak hizmet edebileceğini düşündürmektedir. Daha yüksek EI, iş stresiyle başa çıkmak, akademik başarı elde etmek, kişisel ilişkileri onarmak ve diğer birçok yaşam zorluğunun üstesinden gelmek için potansiyel bir çözüm olarak görülmektedir. Sonuç olarak, iş yerlerinde, okullarda ve ruh sağlığı kliniklerinde EI eğitimi, çok çeşitli bireysel, toplumsal, ulusal ve küresel ihtiyaçların ele alınmasında uygulanabilir ve değerli bir yaklaşım olarak algılanmaktadır (Zeidner ve Matthews, 2018).

Önerilen Duygusal Zeka Modelleri

Faltas (2017), kapsamlı araştırma ve bilimsel çalışmalardan geliştirilen üç ana duygusal zeka (EI) modelini tartışmaktadır. Bu modeller şunlardır:

1. Goleman'ın EI Performans Modeli
2. Bar-On'un EI Yetkinlikleri Modeli
3. Mayer, Salovey ve Caruso'nun EI Yetenek Modeli

Bu modellerin her birini daha ayrıntılı olarak inceleyelim:

1. Goleman'ın EI Performans Modeli

Genel bakış:

Daniel Goleman'ın modeli, EI'yi dört temel yeteneğe odaklanan bir dizi beceri ve yetkinlik olarak kavramsallaştırmaktadır: öz farkındalık, öz yönetim, sosyal farkındalık ve ilişki yönetimi. Bu yetenekler 12 alt ölçeğin temelini oluşturmaktadır.

Dört Yetenek ve Alt Ölçekleri:

Öz Farkındalık - Öz Yönetim - Sosyal Farkındalık - İlişki Yönetimi:

Uygulama:

Goleman'ın modeli, EI yetkinliklerinin performansı, liderliği ve ekip dinamiklerini nasıl geliştirebileceğini vurgulayarak özellikle organizasyonel ortamlarda kullanışlıdır.

2. Bar-On'un EI Yetkinlikleri Modeli

Genel bakış:

Reuven Bar-On'un modeli, EI'yi duygusal ve sosyal yetkinliklerden kaynaklanan birbirine bağlı davranışlar sistemi olarak görmektedir. Bu yetkinlikler insan performansını ve davranışını etkiler.

Beş Ölçek ve Alt Ölçekler:

- Kendini Algılama - Kendini İfade Etme - Kişilerarası - Karar Verme - Stres Yönetimi:

Uygulama:

Bar-On'un modeli, EI yetkinliklerini kişisel refah ve mesleki etkinlik de dahil olmak üzere çeşitli yaşam alanlarındaki performans ve davranışlarla ilişkilendiren kapsamlı bir modeldir.

3. Mayer, Salovey ve Caruso'nun EI Yetenek Modeli

Genel bakış:

John Mayer, Peter Salovey ve David Caruso'nun modeli EI'nin bilişsel bileşenlerini vurgulamakta ve onu duygusal bilginin işlenmesi ve yönetilmesiyle ilgili bir dizi yetenek olarak tanımlamaktadır.

Dört Dalı Model:

- Duyguları Algılamak - Düşünceyi Kolaylaştırmak için Duyguları Kullanmak - Duyguları Anlamak - Duyguları Yönetmek.

Uygulama:

Bu model, EI'de yer alan ölçülebilir bilişsel yeteneklere yaptığı vurgu nedeniyle akademik ve araştırma ortamlarında sıklıkla kullanılmaktadır. Duyguların düşünme ve davranışı nasıl etkilediğini anlamak için bir çerçeve sağlar.

Sonuç

Goleman'ın Performans Modeli, Bar-On'un Yetkinlikler Modeli ve Mayer, Salovey ve Caruso'nun Yetenek Modeli olmak üzere üç EI modeli, duygusal zekanın nasıl anlaşılacağı ve uygulanabileceği konusunda farklı bakış açıları sunmaktadır. Goleman'ın modeli işyerindeki pratik becerilere ve yetkinliklere odaklanırken, Bar-On'un modeli duygusal ve sosyal davranışları genel performansla ilişkilendirmekte, Mayer, Salovey ve Caruso'nun modeli ise duyguları anlama ve yönetme ile ilgili bilişsel süreçleri vurgulamaktadır.

Bu modellerin anlaşılması, özellikle Roman çocuklarla çalışan eğitimcilerin, daha destekleyici ve kapsayıcı bir eğitim ortamı yaratmak için duygusal zekalarını geliştirmelerine yardımcı olabilir. Öğretmenler, her bir modelden unsurları entegre ederek, öz farkındalık, empati, sosyal beceriler ve duygusal düzenlemeyi ele alan kapsamlı bir duygusal zeka yaklaşımı geliştirebilir ve böylece daha iyi ilişkiler ve daha etkili öğretim stratejileri geliştirebilirler.

1.2.Öğretme ve öğrenmede duygusal zekanın önemi

Roman Çocuklarla Çalışan Öğretmenler için Duygusal Zekanın Geliştirilmesi

Roman çocukların karşılaştığı benzersiz zorluklar göz önüne alındığında, öğretmenler arasında EI'nin geliştirilmesi, kapsayıcı ve destekleyici bir öğrenme ortamı yaratmak için çok önemlidir. Roman çocuklarla çalışan öğretmenler için EI'yi geliştirmeye yönelik çeşitli stratejiler aşağıda yer almaktadır:

1. Öz Farkındalık ve Yansıtma

Öğretmenleri öz farkındalık geliştirmeye teşvik etmek, kendi duygularını ve önyargılarını anlamalarına yardımcı olur ki bu da kültürel çeşitliliğe sahip öğrencilerle çalışırken çok önemlidir.

2. Empati Gelişimi

Empati, Roman çocukların ihtiyaçlarını anlamak ve bunlara yanıt vermek için esastır.

3. Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi

4. Duygusal Düzenleme

5. Kapsayıcı Bir Sınıf Ortamı Yaratmak

6. Sürekli Mesleki Gelişim

1.3.ygusal zekanın başta Roman çocuklar olmak üzere öğrenci başarısı üzerindeki etkisi

Duygusal zeka (DZ), öğrencilerin akademik ve kişisel başarılarında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum özellikle sosyal dışlanma, ayrımcılık ve kültürel farklılıklar nedeniyle benzersiz zorluklarla karşılaşan Roman çocuklar için önemlidir. Hem öğrencilerde hem de öğretmenlerde EI'nin geliştirilmesi daha kapsayıcı, destekleyici ve etkili bir eğitim ortamı sağlayabilir. İşte EI'nin Roman çocuklara odaklanarak öğrenci başarısını nasıl etkilediği:

1. Geliştirilmiş Akademik Performans

2. Geliştirilmiş Sosyal Beceriler

3. Daha İyi Duygusal ve Zihinsel Sağlık

4. Azaltılmış Davranış Sorunları

5. Kültürel Duyarlılık ve Kapsayıcılık

Roman Çocukları Desteklemek için EI'yi Geliştirme Stratejileri

1. Professional Development for Teachers

1. Öğretmenler için Mesleki Gelişim

Öğretmenlerin sosyal yardım konusunda eğitilmesi, Roman öğrencileri destekleme becerilerini önemli ölçüde etkileyebilir.

- Kültürel Yetkinlik - Duygusal Düzenleme - Empati Eğitimi

2. Öğrenciler için EI Müfredatı

EI'nin müfredata entegre edilmesi, Roman çocukların temel duygusal ve sosyal becerileri geliştirmelerine yardımcı olabilir.

- Sosyal-Duygusal Öğrenme (SEL) - Akran Mentorluğu - Kapsayıcı Etkinlikler

3. Aile ve Toplum Katılımı

Roman çocukların bütünsel gelişimi için ailelerin ve toplulukların katılımı büyük önem taşımaktadır.

- Ebeveyn Atölyeleri - Topluluk Etkinlikleri - Destek Ağları

Sonuç

Duygusal zeka, tüm öğrencilerin, özellikle de Romanlar gibi ötekileştirilmiş topluluklardan gelenlerin başarısını önemli ölçüde etkiler. Okullar, hem öğretmenlerde hem de öğrencilerde duygusal zekâyı geliştirerek daha kapsayıcı, destekleyici ve etkili öğrenme ortamları yaratabilir. Bu da daha iyi akademik performans, gelişmiş sosyal beceriler, gelişmiş duygusal refah ve davranışsal sorunların azalmasına yol açarak Roman çocukların genel başarısına ve refahına katkıda bulunur. Roman çocuklarla çalışan öğretmenlerde EI'nin geliştirilmesi, kapsayıcı ve destekleyici bir eğitim ortamının teşvik edilmesi için çok önemlidir. Öğretmenler öz farkındalık, empati, sosyal beceriler, duygusal düzenleme ve kapsayıcı uygulamalara odaklanarak öğrencilerinin farklı ihtiyaçlarını daha iyi destekleyebilirler. Sürekli mesleki gelişim, öğretmenlerin sınıflarında gelişen zorluklarla başa çıkabilecek donanımına sahip olmalarını sağlar.

2. Bölüm II: Eğitim Modülü 5.2.: Roman Toplumunu Anlamak

2. Roman Toplumunu Anlamak - 60 dakika rehberli tartışma

- Roman çocukların eğitimde karşılaştıkları zorluklar ve engeller
- Roman çocuklarla ilgili klişeler ve yanlış inanışlar

2.1. Giriş

Romanlar genellikle kendilerini ve birbirlerini dil, dış görünüş (özellikle kadınların kıyafetleri) ve meslekler (özellikle erkeklerin meslekleri) gibi dış özelliklere dayanarak tanımlamaktadır. Gelenekler, uygulamalar ve tutumlar gibi içsel özellikler ek tanımlayıcı özellikler oluşturmaktadır, ancak farklı gruplar arasında değişiklik gösterme olasılığı daha yüksektir. Dil, kıyafet ve mesleğin bazı yönleri de değişiklik gösterebilir. Bu nedenle Romanlar gibi dağınık bir nüfusu tartışırken, benzerliklerin yanı sıra iç çeşitliliği de göz önünde bulundurmamak önemlidir. Tüm Roman nüfusları kendi etnik gruplarını tanımlamak için Roman kelimesini kullanmaz, ancak bu kelime genellikle ya grubun konuştuğu dilin adında (romanes, romaneh, roman, romacilikanes, vb.) ya da grup içinde 'karı ve kocayı' ifade etmek için kullanılan terimlerde (rom ve romni) bir şekilde yer alır. Bu şekilde, topluca Roman veya Romani olarak adlandırabileceğimiz nüfusun sınırlarını tanımlayabiliriz.

Roman toplumu, çoğu geleneksel Roman topluluğunda tek bir hane oluşturan yakın akraba grubuna dayanır. Yerleşik topluluklarda, geniş aile üyeleri yaşam alanlarını paylaşır. Seyahat eden topluluklarda geniş aileler birlikte seyahat eder ve dinlenme yerlerini paylaşırlar. Konut tipi ne olursa olsun, geniş aile kaynakların paylaşıldığı, işin organize edildiği ve yiyeceklerin hazırlanıp paylaşıldığı birimdir. Tipik bir hane birimi aile reisi ve eşini, evli oğullarını ve gelinlerini (borja) ve onların çocuklarını, ayrıca evlenmemiş oğulları ve kızları ile bazen ebeveyn hanesine geri dönen boşanmış veya dul kızları içerir.

Geniş akraba grubunun ötesinde, Romanların çoğu kendilerini bir 'ulusa' veya belirli bir etnik alt gruba ait olarak tanımlamaktadır. Bu, doğrudan akraba olan veya olmayan ancak Roman dilinin belirli bir çeşidi, kadınlar için başörtüsü veya önlük türü, etek uzunluğu ve tarzı ve saç modeli gibi belirli bir kıyafet kodu veya erkekler arasında şapka tarzı ve bıyık varlığı ve tarzı gibi dış özellikleri paylaşan akraba gruplarını içerir. 'Ulus' ya da etnik alt grup genellikle geleneksel bir yerleşim bölgesini ya da kökeni, tipik bir meslek ve zanaat profilini paylaşır. Güneydoğu Avrupa'da etnik alt gruplar isimlerini geleneksel ya da tarihi ticaretlerinden alma eğilimindedirler. Bazen grup isimleri yerleşim bölgesinden ya da grubun benimsediği dinden türetilir.

Bir etnik alt grubun veya 'ulusun' üyeleri genellikle birbirleriyle evlenirler. Doğum, evlilik ve defin gibi önemli yaşam döngüsü olaylarının yanı sıra şenlikleri çevreleyen gelenekleri paylaşma eğilimindedirler ve genellikle çeşitli alanlarda değerleri, tutumları ve modaları paylaşırlar. Bir etnik alt grup genellikle aynı tür liderlik ve çatışma çözme yapılarını paylaşır. Etnik alt grubun üyeleri, ölen kişiyi ya da yakın ailesini şahsen tanımasalar bile, diğer üyelerin cenaze törenlerine katılmak zorundadır (Matras, 2002).

2.2. Roman çocukların eğitimde karşılaştıkları zorluklar ve engeller

Pek çok Roman, Roman lehçelerinden birini ana dil olarak konuşur ve genellikle ikinci dil olarak kendi ülkelerinin dilini (örneğin Lehçe, Slovakça veya Romence) konuşurlar. İkinci dildeki kelime dağarcığı eğitim seviyelerine bağlı olarak sınırlı olabilir. Kültürel kurallar ve tabular, Romanların sağlık, ruh hali ve duyguların ifade edilmesiyle ilgili kelime dağarcığından yoksun olduğu anlamına gelebilir. Roman topluluklarında eğitim seviyesi genellikle düşüktür (genellikle okullardaki ayrımcılığın bir sonucu olarak) ve birçok Roman yetişkin okuma yazma bilmemektedir.

Roman çocuklar eğitim yolculuklarında yoksulluk, izolasyon, ayrımcılık, erken yaşta evlilikler, okuma yazma bilmeme ve ebeveynlerin eğitim bilincinden yoksun olması gibi önemli zorluklarla karşılaşmaktadır. Ayrıca, Roman kültürüyle ilişkilendirilen kirlilik, tembellik ve geri kalmışlık gibi klişeler de bu sorunları daha da kötüleştirmektedir. Sonuç olarak, Roman olmayan öğretmenler Roman çocuklarla çalışırken genellikle daha düşük bağlılık ve motivasyon göstermekte, bu da bu öğrencilerin eğitim standartlarının daha düşük olmasına neden olmaktadır (Kirilova & Repaire, 2003; Gažovičová, 2015).

Hem öğretmenler hem de Roman öğrenciler arasında duygusal zekanın (EI) geliştirilmesi, bu zorlukların üstesinden gelinmesinde ve daha kapsayıcı ve destekleyici bir eğitim ortamının teşvik edilmesinde önemli bir rol oynayabilir. İşte Roman çocukların başarısını desteklemek için EI'den nasıl yararlanılabileceğine dair derinlemesine bir araştırma.

Roman Çocukların Desteklenmesi için EI'nin Geliştirilmesine Yönelik Temel Stratejiler

1. Öğretmenler için Mesleki Gelişim

- Kültürel Yeterlilik Eğitimi - Duygu Düzenleme Teknikleri - Empati Kurma Etkinlikleri:

2. Öğrencilerde EI Geliştirme

- Sosyal-Duygusal Öğrenme (SEL) Programları - Akran Mentorluğu ve Destek Grupları - Müfredat Dışı Etkinlikler

3. Aile ve Toplum Katılımı

- Ebeveyn Çalıştayları ve Desteği- Toplum Katılımı- Eğitim Kaynakları

Belirli Zorlukların Ele Alınması

1. Yoksulluk ve Ekonomik Zorluklar

- Kaynak Sağlama - Mali Destek Programları

2. Ayrıştırma ve İzolasyon

- Kapsayıcı Politikalar - Ayrımcılık Karşıtı Eğitim

3. Erken Evlilikler ve Doğumlar

- Cinsel Eğitim ve Sağlık Bilinci - Destek Hizmetleri

Sonuç

Hem öğretmenlerde hem de öğrencilerde duygusal zekanın geliştirilmesi, Roman çocukların karşılaştığı benzersiz zorlukların ele alınması açısından kritik önem taşımaktadır. Eğitimciler kültürel yeterlilik, empati, sosyal-duygusal öğrenme ve toplumsal katılım konularına odaklanarak daha destekleyici ve kapsayıcı bir eğitim ortamı yaratabilirler. Bu da Roman çocuklar için daha iyi akademik performans, daha iyi sosyal beceriler, daha iyi duygusal refah ve daha yüksek bir eğitim standardı sağlayabilir. EI'nin geliştirilmesi yoluyla yoksulluk, ayrımcılık ve ayrımcılık engellerinin aşılması, Roman öğrencilerin başarısının ve refahının önünü açabilir ve tam potansiyellerine ulaşmalarına yardımcı olabilir.

2.3. Roman çocuklarla ilgili klişeler ve yanlış anlamalar

Roman çocuklar genellikle eğitimde önemli engellerle karşılaşmaktadır:

Yoksulluk ve Kötü Yaşam Koşulları - İzolasyon ve Ayrışma - Kültürel Engeller - Erken Evlilikler ve Doğumlar - Klişeler ve Önyargılar:

Yanlış Anlama ve Klişelerin Ele Alınması

Roman Bireylerin Perspektifinden

Roman bireyler, "pis, tembel, kokuşmuş" ve suça eğilimli olmak gibi klişeler nedeniyle maruz kaldıkları baskıyı dile getirmişlerdir. Bu stereotipler günlük yaşamlarını önemli ölçüde etkilemekte ve marjinalleşmelerine katkıda bulunmaktadır. Roman katılımcılar, tarihleri, kültürleri ve kendilerine özgü ihtiyaçları hakkında toplum üyeleriyle ortaklaşa verilen eğitimin artırılmasının bu mitleri ortadan kaldırmak için gerekli olduğunu öne sürmektedir (Walsh & Krieg, 2007).

Hizmet Sağlayıcıların Perspektifinden

Hizmet sağlayıcılar genellikle Romanlar hakkında olumsuz klişelere sahip olup, onları entegrasyondan uzak, suça meyilli ve eğitime dirençli olarak görmektedir. Bu yanlış kanılar, doğru bilgi ve kişisel deneyim eksikliği nedeniyle daha da kötüleşmektedir. Bazı hizmet sağlayıcılar bu kalıp yargıların zorluğunun ve inciticiliğinin farkındayken, diğerleri Roman toplumu ile etkileşimleri yoluyla bunları pekiştirmektedir (Walsh & Krieg, 2007).

3. Bölüm III: Öz Farkındalık ve Öz Düzenleme Geliştirme

3. Öz Farkındalık ve Öz Düzenleme Geliştirme

Giriş

Öz farkındalık ve öz düzenleme becerilerinin geliştirilmesi, kişisel ve mesleki başarıya önemli ölçüde katkıda bulunan çok önemli becerilerdir. Bu beceriler bireylerin kendilerini daha iyi anlamalarına, duygularını etkili bir şekilde yönetmelerine ve hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olur. İşte öz farkındalığı ve öz düzenlemeyi geliştirmeye yönelik stratejiler:

Öz Farkındalık Geliştirme Stratejileri

1. Kendini Yansıtma:
2. Geri Bildirim Arama:
3. Farkındalık ve Meditasyon:
4. Günlük Tutma:
5. Kişilik Değerlendirmeleri:

Özdenetim Geliştirmeye Yönelik Stratejiler

1. Hedef Belirleme ve Planlama:
 - Net, ulaşılabilir kısa ve uzun vadeli hedefler belirleyin.
 - Bu hedeflere ulaşmak için ayrıntılı eylem planları oluşturun ve ilerlemenizi izleyin.
2. Zaman Yönetimi:
 - Ertelemekten kaçınmak için görevlere öncelik verin ve zamanınızı etkili bir şekilde yönetin.
 - Takvimler, yapılacaklar listeleri ve zaman engelleme teknikleri gibi araçlar kullanın.
3. Duygusal Düzenleme:
 - Stres ve olumsuz duyguları yönetmek için derin nefes alma, aşamalı kas gevşetme veya farkındalık gibi teknikleri öğrenin.
 - Zorlu durumlarda sakin ve soğukkanlı kalma pratiği yapın.
4. Öz Disiplin:
 - Rutinler geliştirin ve bunlara tutarlı bir şekilde bağlı kalın.
 - İlerlemenizi takip etmek ve kendinizi sorumlu tutmak için kendi kendini izleme tekniklerini kullanın.
5. Problem Çözme ve Karar Verme:
 - Eleştirel düşünme ve beyin fırtınası çözümleri uygulayarak problem çözme becerilerinizi geliştirin.
 - Artıları ve eksileri tartarak ve olası sonuçları göz önünde bulundurarak bilinçli kararlar verin.

Pratik Uygulamalar

- Günlük tutma: Öz farkındalığı ve öz düzenlemeyi geliştirmek için günlük deneyimlerinizi, duygularınızı ve düşüncelerinizi kaydedin.

- Farkındalık Uygulamaları: Şu anki farkındalığınızı geliştirmek için dikkatli nefes alma veya vücut taraması gibi farkındalık egzersizleri yapın.
- Geri Bildirim Döngüleri: Davranışlarınız ve ilerlemeniz hakkında dışarıdan bakış açıları kazanmak için düzenli olarak başkalarından geri bildirim isteyin ve bunlara göre hareket edin.
- Kişisel Gelişim Kursları: Kişisel gelişim, duygusal zeka ve zaman yönetimi konularında atölye çalışmalarına veya kurslara katılın.
- Rutin İncelemeler: Değerlerinizle uyumlu olduklarından emin olmak için hedeflerinizi, planlarınızı ve rutinlerinizi periyodik olarak gözden geçirin ve gerektiğinde ayarlayın.

Öz farkındalık ve öz düzenleme geliştirmek sürekli çaba ve pratik gerektirir. Bu stratejileri uygulayarak, kendinizi anlama ve yönetme becerinizi geliştirebilir, hayatınızın çeşitli yönlerinde daha iyi bir refah ve başarı elde edebilirsiniz

3.1. Duyguları etkin bir şekilde tanıma ve yönetme teknikleri

Yöneticiler için Temel Duygusal Beceriler, Dünya çapında İnsan Kaynakları liderleri, eylemlerini ve yatırımlarını iş stratejileriyle uyumlu hale getirmek ve yatırımların anlamlı bir geri dönüşünü göstermek için yoğun bir baskı altındadır. Bu nedenle, yetenek ve beceri geliştirme ve yönetimi, yöneticilerin profesyonel yaşamda başarı için yıldız performansçılar olmak üzere belirli duygusal becerileri edinmelerini zorunlu hale getirmiştir. Duygusal Bölüm (EQ) zekanın iki yönünü kapsar:

Kendinizi, hedeflerinizi, niyetlerinizi, tepkilerinizi, davranışlarınızı ve her şeyi anlamak. Başkalarını ve onların duygularını anlamak

Goleman EQ'nun beş alanını şu şekilde tanımlamıştır:

1. Duygularınızı bilmek.
2. Kendi duygularınızı yönetmek.
3. Kendinizi motive edin!
4. Diğer insanların duygularını tanıma ve anlama.
5. İlişkileri yönetmek, yani başkalarının duygularını yönetmek.

Bu beceriler, yöneticinin kişisel yeterliliği ve sosyal yeterliliği olarak anlaşılabilir.

3.2. Farklı öğrenci popülasyonlarıyla çalışan öğretmenler için stres yönetimi stratejileri

Farklı öğrenci popülasyonlarıyla çalışan öğretmenler, önemli ölçüde strese yol açabilecek benzersiz zorluklarla karşılaşır. Bu stresi yönetmek, öğretmenlerin refahını ve sınıftaki etkinliğini korumak için çok önemlidir. İşte bu ortamlardaki öğretmenler için özel olarak tasarlanmış bazı stres yönetimi stratejileri:

1. Kültürel Yeterlilik ve Farkındalık
2. Etkili İletişim
3. Sınıf Yönetimi
4. Öz Bakım ve İyi Oluş
5. Zaman Yönetimi
6. Profesyonel Destek

7. Farkındalık ve Rahatlama Teknikleri

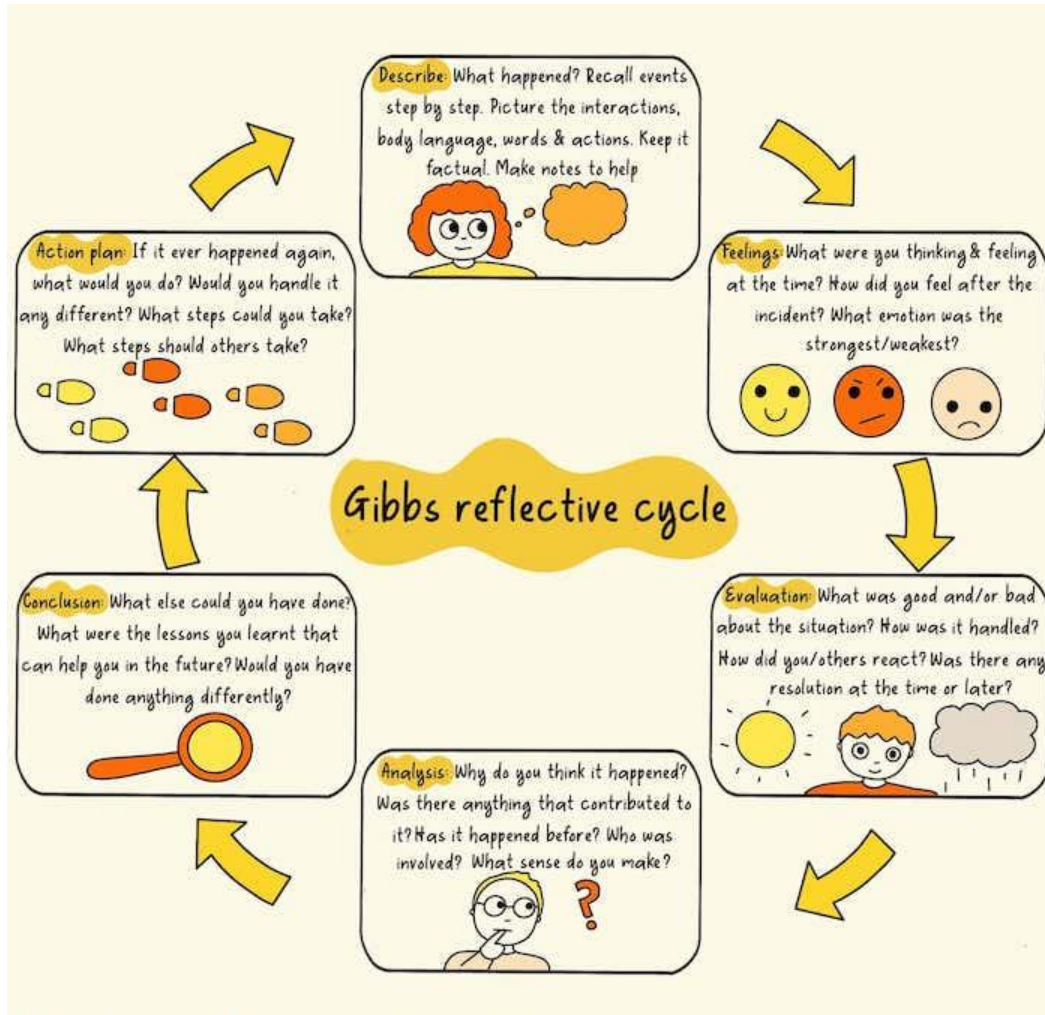
8. Profesyonel Gelişim

9. Esnek ve Uyarlanabilir Öğretim Yöntemleri

10. Toplum ve Ebeveyn Katılımı

Kişisel ve mesleki gelişimi geliştirmek için yansıtıcı uygulamalar

Bu bölümün en iyi örneği, 1988 yılında Graham Gibbs tarafından Oxford Polytechnic'te (şimdiki Oxford Brookes Üniversitesi) geliştirilen ve gerçekten de iyi kabul gören bir yansıtma modeli olan Gibbs'in Yansıtıcı Döngüsüdür. Bir deneyim ya da faaliyetin aşamaları hakkında sistematik bir şekilde düşünmek için yapılandırılmış bir yaklaşım sunarak öğrenme ve kişisel gelişim için etkili bir araç haline getirir. Model altı aşamadan oluşmaktadır:

1. Tanımlama:

- Ne oldu?
- Deneyimin ayrıntılı ve gerçeklere dayalı bir tanımını yapın.
- Olayı analiz etmeden veya yorumlamadan temel unsurlara odaklanın.

2. Duygular:

- Ne düşünüyor ve hissediyordunuz?
- Olay sırasında yaşadığımız duygu ve düşünceleri düşünün.
- Bu duyguların davranışlarınızı ve tepkilerinizi nasıl etkilediğini düşünün.

3. Değerlendirme:

- Bu deneyimin iyi ve kötü yanları nelerdi?
- Neyin iyi gittiğini ve neyin gitmediğini değerlendirin.
- Yargılamadan olumlu ve olumsuz yönleri analiz edin.

4. Analiz:

- Bu durumdan ne anlam çıkarabilirsiniz?
- Olayların neden bu şekilde gerçekleştiğini inceleyin.
- Kalıpları veya temaları arayın ve durumu daha iyi anlamak için çeşitli perspektifleri göz önünde bulundurun.

5. Sonuç:

- Başka ne yapabilirdin ki?
- Bu deneyimden ne öğrendiğinizi düşünün.
- Bir dahaki sefere neleri farklı yapabileceğinizi belirleyerek alternatif eylemleri ve sonuçları değerlendirin.

6. Eylem Planı:

- Tekrar ortaya çıkarsa ne yaparsınız?
- Gelecekteki durumlar için bir plan geliştirin.
- Yaklaşımınızı geliştirmek veya değiştirmek için atabileceğiniz adımları belirleyin.

<https://youtu.be/-gbczr0IRf4?si=MNj8DRzhI9xoGelN>

Gibbs'in Yansıtıcı Döngüsünün Uygulanması

Gibbs'in Yansıtıcı Döngüsü, mesleki ve kişisel gelişimi artırmak için sağlık, eğitim ve yönetim gibi çeşitli alanlarda uygulanabilir. İşte farklı bağlamlarda nasıl kullanılabileceği:

Sağlık Hizmetlerinde:

- Senaryo: Zorlu bir hasta etkileşimi üzerine düşünen bir hemşire.
- Açıklama: Hastanın durumu ve hemşirenin eylemleri de dahil olmak üzere spesifik etkileşimi özetleyin.
- Duygular: Etkileşimsirasında hemşirenin duygularını yansıtın (örn. stres, empati).
- Değerlendirme: Etkileşimin hangi yönlerinin iyi ele alındığını ve nelerin geliştirilebileceğini değerlendirin.
- Analiz: Hastanın davranışının ve hemşirenin yanıtlarının arkasındaki nedenleri araştırın.
- Sonuç: Hasta iletişimi ve bakımı hakkında öğrenilen dersleri tanımlayın.
- Eylem Planı: Gelecekte benzer durumları daha etkili bir şekilde yönetmek için stratejiler geliştirin.

Eğitimde:

- Senaryo: Planlandığı gibi gitmeyen bir ders üzerine düşünen bir öğretmen.
- Açıklama: Hedefler, etkinlikler ve öğrenci yanıtları da dahil olmak üzere dersi açıklayın.
- Duygular: Öğretmenin ders sırasındaki duygularını yansıtın (örn. hayal kırıklığı, kafa karışıklığı).
- Değerlendirme: Dersin hangi bölümlerinin başarılı olduğunu ve hangilerinin olmadığını değerlendirin.
- Analiz: Belirli faaliyetlerin neden işe yaramadığını ve öğrencilerin öğrenmelerinin nasıl etkilendiğini analiz edin.
- Sonuç: Daha iyi sonuçlar elde etmek için nelerin farklı yapılabileceğini belirleyin.
- Eylem Planı: Öğrenci katılımını ve anlayışını geliştirmek için gelecek derslerde düzenlemeler yapmayı planlayın.

Yönetimde:

- Senaryo: Bir yönetici, son teslim tarihlerini kaçırarak bir ekip projesini değerlendiriyor.
- Açıklama: Temel görevler, ekip üyeleri ve son tarihler de dahil olmak üzere projeyi tanımlayın.
- Duygular: Proje sırasında yöneticinin duygularını yansıtın (örneğin, stres, hayal kırıklığı).
- Değerlendirme: Proje yönetiminin hangi yönlerinin etkili olduğunu ve hangilerinin olmadığını değerlendirin.
- Analiz: Kaçırılan teslim tarihlerinin ve ekip dinamiklerinin arkasındaki nedenleri analiz edin.
- Sonuç: Proje yönetimi ve ekip koordinasyonu hakkında çıkarılan dersleri tanımlayın.

- Eylem Planı: Gelecekteki projelerde daha iyi zaman yönetimi ve iletişim için stratejiler geliştirin.

Gibbs'in Yansıtıcı Döngüsünü takip ederek, bireyler deneyimlerini sistematik olarak yansıtabilir, bu da sürekli gelişim ve profesyonel büyümeye yol açar. Bu yapılandırılmış yansıtma süreci, karmaşık durumların anlaşılmasına, bunlardan ders çıkarılmasına ve bu içgörülerin gelecekteki senaryolara uygulanmasına yardımcı olur.

4. Bölüm IV: Empati ve Kişilerarası Becerilerin Geliştirilmesi

Giriş

Empati ve kişilerarası beceriler, Roman çocukların eğitim deneyimlerini ve sonuçlarını önemli ölçüde artıracak duygusal zekanın (DZ) kritik bileşenleridir. Hem öğretmenlerde hem de öğrencilerde bu becerilerin geliştirilmesi, kapsayıcı ve destekleyici bir öğrenme ortamının yaratılması için elzemdir. İşte eğitim ortamlarında empati ve kişilerarası becerilerin geliştirilmesine yönelik stratejiler.

1. Kültürel Yeterlilik Eğitimi

- Roman Kültürünü Anlamak: Öğretmenler Roman topluluklarının tarihi, kültürü ve karşılaştıkları benzersiz zorluklar hakkında eğitim almalıdır. Buna gelenekleri, değerleri ve sıklıkla karşılaştıkları sosyo-ekonomik zorluklar hakkında bilgi edinmek de dahildir.

- Atölye Çalışmaları ve Seminerler: Roman yaşamı hakkında ilk elden bilgiler sağlamak ve daha derin bir anlayış geliştirmek için Roman konuşmacıların ve kültür uzmanlarının yer aldığı düzenli çalıştaylar ve seminerler düzenleyin.

2. Empati Egzersizleri

- Perspektif Alma Etkinlikleri: Öğretmenleri, durumları Roman öğrencilerin perspektifinden görmelerini gerektiren faaliyetlere dahil edin. Rol yapma egzersizleri, öğretmenlerin öğrencilerinin karşılaştığı duygusal ve sosyal zorlukları anlamalarına yardımcı olabilir.

- Yansıtıcı Uygulamalar: Öğretmenleri günlük tutma veya grup tartışmaları yoluyla kendi önyargıları ve deneyimleri üzerine düşünmeye teşvik ederek Roman öğrencilere yönelik öz farkındalık ve empatiyi teşvik edin.

3. Etkili İletişim Becerileri

- Aktif Dinleme: Öğretmenleri, Roman öğrencilerinin deneyimlerini ve duygularını tam olarak anlamalarını ve onaylamalarını sağlamak için aktif dinleme uygulamaları konusunda eğitin.

- Sözsüz İletişim: Göz temasını sürdürmek ve saygı ve anlayışı ileten beden dilini kullanmak gibi sözsüz iletişimin önemini vurgulayın.

4. Kapsayıcı Öğretim Uygulamaları

- İşbirliğine Dayalı Öğrenme: Roman öğrencileri akranlarıyla birlikte çalışmaya teşvik eden, karşılıklı saygı ve anlayışı geliştiren işbirliğine dayalı öğrenme stratejileri uygulayın.
- Kültürel Bağlantılı Müfredat: Roman öğrenciler için öğrenmeyi daha ilgili ve kapsayıcı hale getirmek için Roman kültürü ve tarihini müfredata entegre edin.

Öğrenciler İçin

1. Sosyal-Duygusal Öğrenme (SEL) Programları

- Öz Farkındalık ve Öz Yönetim: Roman öğrencilere öz farkındalık ve öz düzenleme tekniklerine odaklanan SDÖ programları aracılığıyla kendi duygularını tanımayı ve yönetmeyi öğretin.
- Sosyal Farkındalık ve İlişki Becerileri: Öğrenciler arasında empati, işbirliği ve etkili iletişimi teşvik eden dersler ekleyin. Grup projeleri ve akran danışmanlığı gibi faaliyetler bu becerileri geliştirebilir.

2. Akran Destek Sistemleri

- Akran Mentorluk Programları: Roman öğrencileri rehberlik, arkadaşlık ve akademik yardım sağlayabilecek destekleyici akranlarla eşleştirin. Bu programlar aidiyet ve topluluk duygusu oluşturmaya yardımcı olur.
- Destek Grupları: Roman öğrencilerin deneyimlerini ve yaşadıkları zorlukları güvenli ve destekleyici bir ortamda paylaşabilecekleri, katılımcılar arasında empati ve dayanışmayı teşvik edecek destek grupları oluşturun.

3. Müfredat Dışı Etkinlikler

- Kapsayıcı Kulüpler ve Takımlar: Roman öğrencileri spor takımları, tiyatro kulüpleri ve sanat grupları gibi ders dışı etkinliklere katılmaya teşvik edin. Bu faaliyetler, akademik olmayan bir ortamda sosyal etkileşim ve beceri geliştirme fırsatları sağlar.
- Toplum Hizmeti Projeleri: Öğrencileri ekip çalışmasını, empatiyi ve sosyal sorumluluk duygusunu teşvik eden toplum hizmeti projelerine dahil edin.

Ebeveynler ve Toplum İçin

1. Ebeveyn Katılımı

- Ebeveynler için Atölye Çalışmaları: Roman ebeveynleri duygusal zekanın önemi ve çocuklarının duygusal ve sosyal gelişimini nasıl destekleyebilecekleri konusunda eğitmek için atölye çalışmaları düzenleyin.
- Veli-Öğretmen Toplantıları: Öğretmenler ve Roman ebeveynler arasında düzenli ve açık iletişimi teşvik ederek çocuklarının eğitimine işbirlikçi bir yaklaşım sağlamak.

2. Topluluk Katılımı

- Kültürel Kutlamalar: Roman mirasını kutlayan ve daha geniş okul topluluğu arasında anlayış ve takdiri teşvik eden kültürel etkinliklere ev sahipliği yapın.

- Roman Kuruluşları ile Ortaklıklar: Roman öğrencilere ve ailelerine kaynak ve destek sağlamak için yerel Roman örgütleriyle işbirliği yapın (Ratka, 2008).

Uygulama ve İzleme

1. Profesyonel Gelişim

- Sürekli Eğitim: Öğretmenler için empati ve kişilerarası beceriler eğitiminin, düzenli tazeleme kursları ve en iyi uygulamalarla ilgili güncellemelerle sürekli olmasını sağlayın.

- Mentorluk Programları: Deneyimli öğretmenlerin empati ve kişilerarası becerileri geliştirme ve uygulama konusunda meslektaşlarına rehberlik edebilecekleri mentorluk programları oluşturun.

2. Değerlendirme ve Geri Bildirim

- Öğrenci Geri Bildirimi: Roman öğrencilerden deneyimleri ve uygulanan stratejilerin etkinliği hakkında düzenli olarak geri bildirim toplayın.

- İlerlemenin İzlenmesi: Hem öğretmenler hem de öğrenciler arasında empati ve kişilerarası becerilerin gelişimini izlemek için değerlendirmeler ve anketler kullanın ve gerektiğinde ayarlamalar yapın.

Sonuç

Eğitimciler arasında duygusal zekânın (DZ) geliştirilmesi, Roman çocukların karşılaştığı benzersiz eğitim zorluklarının ele alınmasına yönelik hayati bir adımdır. Eğitim çerçevesinde empati, öz farkındalık ve etkili kişiler arası iletişimin geliştirilmesi, öğrenme ortamını dönüştürerek tüm öğrenciler için daha kapsayıcı ve destekleyici hale getirebilir. Genellikle yoksulluk, kültürel izolasyon ve yerleşik klişeler gibi engellerle uğraşan Roman çocuklar, özel ihtiyaçlarını anlamak ve ele almak için duygusal yeterliliklerle donatılmış eğitimcilere ihtiyaç duymaktadır. Empati ve kişilerarası becerileri geliştirmeye yönelik stratejiler uygulayan okullar, Roman öğrencilerin akademik başarılarını ve duygusal refahlarını daha iyi destekleyebilir. Öğretmenler için kültürel yeterlilik eğitimi, empati egzersizleri, etkili iletişim becerileri ve kapsayıcı öğretim uygulamaları çok önemlidir. Öğrenciler için sosyal-duygusal öğrenme programları, akran destek sistemleri ve müfredat dışı faaliyetlere katılım, aidiyet ve topluluk duygusunu teşvik edebilir. Ayrıca, atölye çalışmaları ve kültürel kutlamalar yoluyla ebeveynlerin ve toplumun dahil edilmesi, eğitime yönelik işbirlikçi bir yaklaşımı teşvik eder.

Eğitimcilerin sürekli mesleki gelişimi, sürekli değerlendirme ve geri bildirimle birleştiğinde, empati ve kişilerarası becerilerin geliştirilmesine yönelik stratejilerin etkili ve güncel kalmasını sağlar. Bu çabalar, Roman çocukların eğitim deneyimlerini ve sonuçlarını iyileştirerek daha eşitlikçi ve adil bir topluma katkıda bulunur. Sonuç olarak, eğitimde duygusal zekanın desteklenmesi sadece Roman öğrencilere fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda empati, anlayış ve karşılıklı saygı kültürünü geliştirerek daha geniş bir okul topluluğunu da zenginleştirir.

5. Bölüm V: Sınıfta Duygusal Zekanın Teşvik Edilmesi

Giriş

Başarılı okullar, tüm öğrencilerin okuma ve matematik gibi temel becerilerde ustalaşmasını ve bilim, tarih ve yabancı diller dahil olmak üzere diğer konu alanlarında güçlü bir altyapıya sahip olmasını sağlar. Ancak son zamanlarda eğitimciler ve ebeveynler, öğretmenlerin ve öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini geliştiren daha geniş bir eğitim gündemini desteklemeye başlamıştır (Greenberg ve diğerleri, 2003). Sınıfta duygusal zekayı (DZ) teşvik etmeye yönelik bu değişim, sosyal ve duygusal yeterliliklerin öğrencilerin genel gelişimi ve başarısında oynadığı önemli rolü kabul etmektedir.

Eğitimde Duygusal Zekanın Önemi

Öz farkındalık, öz düzenleme, empati ve kişiler arası beceriler gibi becerileri içeren duygusal zeka, olumlu ve üretken bir öğrenme ortamının teşvik edilmesi için gereklidir. Güçlü DZ geliştiren öğrenciler duygularını yönetmek, sağlıklı ilişkiler kurmak ve sorumlu kararlar almak için daha donanımlıdır. Bu beceriler sadece akademik başarıya katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda öğrencileri kişisel ve profesyonel yaşamlarında gelecekte karşılaşacakları zorluklara da hazırlar.

Sınıfta Duygusal Zekayı Teşvik Etmek için Stratejiler

1. Sosyal-Duygusal Öğrenme (SEL) Programlarının Entegre Edilmesi

- Müfredat Entegrasyonu: Öğrencilere akademik içeriğin yanı sıra temel duygusal ve sosyal becerileri öğretmek için SDÖ programlarını mevcut müfredata dahil edin. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL)'in SEL çerçevesi gibi programlar, çeşitli sınıf seviyelerine uyarlanabilecek yapılandırılmış dersler sağlar.

- Günlük Uygulamalar: Duygusal becerileri tutarlı bir şekilde pekiştirmek için sabah toplantıları, farkındalık egzersizleri ve yansıtıcı günlük tutma gibi SDÖ etkinliklerini günlük rutinin içine yerleştirin.

2. Destekleyici Bir Sınıf Ortamı Yaratmak

- Olumlu İlişkiler: Saygı, nezaket ve işbirliğini vurgulayan bir sınıf kültürünü teşvik edin. Öğretmenler bu davranışları modelleyebilir ve öğrencilerin bunları uygulaması için fırsatlar yaratabilir.

- Güvenli Alanlar: Öğrencilerin duygularını ifade etmek ve deneyimlerini paylaşmak için kendilerini güvende hissettikleri bir sınıf ortamı oluşturun. Bu, açık tartışmalar, destek çemberleri ve çatışma çözme stratejileri yoluyla başarılabilir.

3. Öğretmenler için Mesleki Gelişim

- DZ Eğitimi: Öğretmenlere kendi duygusal zekalarını geliştirmeye odaklanan mesleki gelişim fırsatları sağlayın. Bu, öz farkındalık, stres yönetimi ve etkili iletişim eğitimlerini içerir.

- Yansıtıcı Uygulamalar: Öğretmenleri, duygusal becerilerini ve öğretim yaklaşımlarını sürekli olarak geliştirmek için günlük tutma ve akran tartışmaları gibi yansıtıcı uygulamalara katılmaya teşvik edin.

4. Ebeveyn ve Toplum Katılımı

- Ebeveynler için Atölye Çalışmaları: Ebeveynlere çocuklarının duygusal gelişimini evde desteklemelerine yardımcı olacak atölye çalışmaları ve kaynaklar sunun. Konular arasında etkili iletişim, empati ve duygu düzenleme yer alabilir.

- Topluluk Ortaklıkları: SEL girişimlerine ek kaynak ve destek sağlamak için toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapın. Buna konuk konuşmacılar, mentorluk programları ve okul sonrası etkinlikler dahil olabilir.

5. Değerlendirme ve Geri Bildirim

- İlerlemenin İzlenmesi: Öğrencilerin sosyal-duygusal yetkinliklerini ölçmek ve zaman içindeki ilerlemelerini takip etmek için değerlendirmeler uygulayın. Öz değerlendirmeler, akran değerlendirmeleri ve öğretmen gözlemleri gibi araçlar değerli bilgiler sağlayabilir.

- Geri Bildirim Mekanizmaları: Öğrencilerin ve öğretmenlerin duygusal ve sosyal beceri gelişimleri hakkında geri bildirim vermeleri ve almaları için kanallar oluşturun. Bu, iyileştirme alanlarının belirlenmesine ve başarıların kutlanmasına yardımcı olur.

Sonuç

Sınıfta duygusal zekâyı teşvik etmek, öğrencileri hem akademik hem de yaşam başarısına hazırlayan bütünsel bir eğitim deneyimi yaratmak için gereklidir. Okullar, SDÖ programlarını entegre ederek, destekleyici bir ortam yaratarak, öğretmenler için mesleki gelişim sağlayarak, ebeveynleri ve toplumu dahil ederek ve ilerlemeyi sürekli değerlendirerek öğrencilerinin sosyal ve duygusal becerilerini etkili bir şekilde geliştirebilir. Bu daha geniş eğitim gündemi sadece bireysel olarak öğrencilere fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda daha empatik, dirençli ve bağlantılı bir okul topluluğuna da katkıda bulunur.

Kaynakça

- Faltas, I. (2017). Three models of emotional intelligence. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/314213508_Three_Models_of_Emotional_Intelligence/download
- Gažovičová, T. (2015). Romani pupils in Slovakia: Trapped between Romani and Slovak languages. *Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik*, 38(1), 18-23.
- Goleman, D., Boyatzis, R., & McKee, A. (2002). *Primal leadership: Realizing the power of emotional intelligence*. Boston: Harvard Business School.
- Greenberg, M. T, Weissberg, R. P., O'Brien, M. U., Zins, J., Fredericks, L., Resnik, H., & Elias, M. J. (2003). Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning, *American Psychologist*, 58, 466–474.
- Kirilova, F. & V. Repaire (2003). The innovatory practices in the field of education of Roma children. Report for the Council of Europe: Directorate General IV, Directorate of School, Out-of-School and Higher Education, European Dimension of Education Division. https://www.coe.int/t/dg4/education/roma/Source/GoodPractice_EN.PDF
- Lall, M. (2010). Physiological understanding of human emotions for effective management. *Global Business and Management Research: An International Journal*, 1(3), 117.
- Matras, Y. (2002). *Romani: A linguistic introduction*. Cambridge University Press.
- Ratka A. (2018) Empathy and the Development of Affective Skills. *Am J Pharm Educ*. Dec; 82(10):7192.
- Walsh, C., & Krieg, B. (2007). Roma identity: Contrasting constructions. *Canadian Ethnic Studies*, 39(1-2), 169-186.
- Zeidner, M., & Matthews, G. (2018). Emotional intelligence: a brief historical introduction. *An introduction to emotional intelligence*, 1-17.